

КРІ НАЦІОНАЛЬНИХ ЮНАЦЬКИХ ЗБІРНИХ КОМАНД І НЕ ТІЛЬКИ

“The problem we're trying to solve is that there are rich teams and there are poor teams, then there's 50 feet of crap and then there's us.” [1]

Ключові показники ефективності (англ. key performance indicators, KPI) — це числові показники діяльності, які допомагають виміряти ступень досягнення цілей або оптимальності процесу, а саме: результативність та ефективність.

КЛЮЧОВИЙ ПОКАЗНИК РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ

Із результативністю у спорті та у футболі зокрема фактично усе ясно і зрозуміло. Він, результат, або є, або його немає. Або вам вдалося кваліфікуватись у наступний раунд, до фінальної частини чи навіть виграти турнір/чемпіонат, або ні. Ви можете легко і просто визначити критерії результативності залежно від цілі, яку поставили. Наприклад, виграти юнацький чемпіонат Європи або світу, або кваліфікуватися до фінальної частини цих змагань чи до елітного раунду турніру. Це абсолютно прозорий показник результативності.

Якщо ми розглядаємо ефективність діяльності юнацьких збірних команд (один із варіантів визначення поняття KPI це «ключовий показник результату діяльності» <https://tinyurl.com/5enc9k89>), то тут, імовірно, слід розглядати цей показник у контексті інституту національних збірних команд футбольної асоціації (ФА), тобто комплексно. У розрізі інституціональної діяльності юнацьких збірних команд як базового елементу усього інституту збірних команд національної футбольної асоціації, вершиною якої є збірна команда «А». Мова про аналіз на усіх етапах діяльності інституту, починаючи із наймолодшої команди і завершуючи командою «А». Адже формування першої команди («А» зірної команди) починається із збірних U-14/15, проходячи скрізь усі структурні сходинки. І тут, на мій погляд, починається найцікавіше.

Насамперед нам слід визначитися із критеріями результату діяльності структури/організації, яку ми розглядаємо. На початку скористаємося словами Сергія Ковальця, датованими січнем 2014 року, тренера зірної команди U-21 (2012—2015): «Первая задача молодежной сборной — это подготовка игроков для национальной команды страны». Ця фраза, потім багато разів повторена у різних варіантах, стала якщо не девізом, то як мінімум слоганом для багатьох тренерів, які працювали з молодшими командами інституту збірних команд. При цьому, беручи до уваги малі терміни праці зі зірною командою і той факт, що футболісти викликаються у збірну із професіональних футбольних клубів, говорити про підготовку, безумовно, є серйозним перебільшенням. Футболістів готують клуби. Вони ж, клуби, їх знаходять, проводячи селекцію і відбір. Як наслідок, національні збірні команди ФА проводять свого роду вторинний відбір із урахуванням того, що футболістів очікує значно більш конкурентне середовище. Тут, на мій погляд, витоки ключового критерію/показника «результату діяльності» як окремої зірної команди, так і усього інституту в комплексі. Адже обрані футболісти проходять через велику кількість сходинок, перш ніж досягнути першої національної зірної команди країни: команди U-15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. Чим більше сходинок або навіть ступенів відбору — тим, можливо, вища якість цього процесу/діяльності. Тому пропонується в якості показника ефективності «результату діяльності» визначити кількість футболістів, які пройшли через юнацькі збірні команди і надалі заграли у складі зірної команди «А».

57%, 70% і 85%

Почнемо з невеличкої цитати.

«Таким образом, доля футболистов «А» сборной команды Украины, которые были привлечены в юношеские сборные команды страны (U-15 — U-19), на УЕФА Евро-2012 составляла 57%, а на УЕФА Евро-2016 — уже 70%. Для сравнения, по итогам Кубка мира ФИФА 2014, показатели Испании составили 77%, Германии — 86%, а, например, России — только 27%¹⁹.» [2]

Якщо ми проаналізуємо заявку України на УЕФА Євро 2020, то кількість футболістів, які були залучені до юнацьких збірних команд країни (U-15 — U-19), складе 85%. Відповідно до відкритої офіційної статистики ФФУ/УАФ, за юнацькі збірні команди не грали: Андрій Пятов (Andriy Pyatov), Роман Безус (Roman Bezus), Євген Макаренко (Yevhenii Makarenko) & Марлос (Marlos). Якщо не брати до уваги бразильського українця Марлоса, то показник зросте до 88%. https://en.wikipedia.org/wiki/UEFA_Euro_2020_squads

Імовірно, можна передбачити із достатнім ступенем достовірності, що за умови системної праці інституту збірних команд національної футбольної асоціації кількість футболістів першої збірної команди країни, які пройшли через юнацькі збірні, виросте до позначки 90%. Вочевидь, вибраний нами ключовий показник «результату діяльності» інституту збірних команд футбольної асоціації (тут мова про оцінку ефективності) повинен бути якомога ближчим до 90%.

≥5 і ≤ 01.01.1988

Тепер спробуємо зануритися в цей показник та розширити статистику, яка розглядається щодо футболістів «А» збірної команди України в контексті їхньої участі у юнацьких збірних команд країни, а також з урахуванням їхнього шляху через Дитячо-юнацьку футбольну лігу України (ДЮФЛУ), всеукраїнські змагання для футболістів вікової категорії від 14 до 17 років.

Хоч би як працював інститут національних збірних команд, хоч як регулярно грали би юнацькі збірні команди, вони все рівно формуються серед учасників ДЮФЛУ.

Визначимо критерії для аналізу, іншими словами визначимося із дефініціями, від яких почнемо відштовхуватися під час розгляду ключових показників «результату діяльності» національних юнацьких збірних команд.

Перше визначення. Що таке футболіст «А» збірної команди? Для цього скористаємося Статутом ФІФА (FIFA STATUTES) та його додатком Право грати за команду національної футбольної асоціації (Eligibility to play for representative teams), відповідно до розділу Статут ФІФА Додатки/Правила, що регулюють застосування статуту (Regulations governing the application of the statutes).

У принципі, відповідно до цього документу, футболіст вважається заграником (який уже зіграв за «А» збірну команду) за відповідну національну футбольну асоціацію — члена ФІФА якщо він: вийшов на поле в офіційному змаганні на міжнародному рівні збірних команд «А» в будь-якому виді футболу за його футбольну асоціацію, за яку він на той момент мав право виступати/грати. Оригінал: «the player was fielded in a match in an official competition at “A” international level in any kind of football for his current association.»

Джерело:

FIFA STATUTES
REGULATIONS GOVERNING THE APPLICATION OF THE STATUTES
May 2022 edition

III. ELIGIBILITY TO PLAY FOR REPRESENTATIVE TEAMS

9 Change of association

«(c) the player:

(i) was fielded in a match in an official competition at “A” international level in any kind of football for his current association;»

«(c) the player:

(iv) was fielded in no more than three matches at “A” international level in any kind of football for his current association, whether in an official competition or non-official competition;»

Друге. У зв'язку з появою в 2020 році в пункті 9 Зміна Асоціації підпункту «с IV», в якому йдеться про не більше ніж 3 (три) матчі на міжнародному рівні збірних команд «А» у будь-якому виді футболу, [зіграних] за його футбольну асоціацію, за яку він на той момент мав право виступати чи в офіційному або неофіційному змаганні, ми окремо розглянемо статистику футболістів, які провели п'ять і більше матчів в офіційному змаганні на міжнародному рівні збірних команд «А». Цифра «5» пов'язана з тим, що це як мінімум половина матчів у рамках відбіркового/кваліфікаційного циклу УЄФА Євро або Кубку світу ФІФА, беручи до уваги той факт, що протягом року ФІФА надає п'ять офіційних дат для проведення офіційних або неофіційних міжнародних матчів на рівні «А» збірної команди, в яких, як правило, грається два матчі.

Третє. Офіційні змагання в нашому випадку це матчі в рамках УЄФА Євро, Ліги націй УЄФА або Кубку світу ФІФА.

Четверте і останнє. Визначимо граничний віковий ценз футболістів, які беруть участь у цьому аналізі. В нашому випадку це футболісти, які народилися 01.01.1988 і пізніше. Ми вже вище згадували про ДЮФЛУ. Ліга була започаткована 2 березня 2001 року (<https://tinyurl.com/3ej9yrmz>). Вона включає в себе змагання в чотирьох вікових категоріях: від U-14 до U-17. Перший вік або перші футболісти, які формально є випускниками повного циклу ДЮФЛУ, — це футболісти 1988 року народження. Вони випускники 2005 року або спортивного сезону 2004/05.

Останнє, але не менш важливе. Статистичні данні взяті із загально доступного джерела <https://uk.wikipedia.org/>, зокрема із розділу української Вікіпедії «Матчі збірної України з футболу» <https://tinyurl.com/4pyh36mr>.

Як підсумок. Статистичному аналізу підлягають футболісти 1988 року народження і молодші, які провели мінімум один офіційний матч у складі першої національної збірної команди України. Додатково розглядаються футболісти, які зіграли ≥ 5 офіційних матчів за команду «А».

61 і 32

Перейдемо безпосередньо до статистики і презентуємо зведену таблицю футболістів, які зіграли за збірну команду «А» в період із 2009 року, коли перші гравці вказаного вище віку провели свої перші офіційні матчі в першій збірній команді України (Андрій Ярмоленко/ Andriy Yarmolenko у вересні 2009 та Ярослав Ракицький/ Yaroslav Rakitskyi у жовтні 2009) до червня 2022 року. При цьому часовий період, котрий розглядається, розподілений на три окремі відрізки:

2009 — 2021 (до і включаючи УЄФА Євро 2020);

2009 — 2021

2009 — 2022 (включно до матчів у червні 2022).

Написання футболістів зроблено в англійській транскрипції відповідно до даних Інтернет ресурсу <https://www.transfermarkt.com/>. Статистика наведена за принципом від більших показників до менших.

Експлікація до таблиці:

- 1 — порядковий номер;
 2 — прізвище та ім'я;
 3 — дата народження;
 4 — 2009 — 2021 (до і включаючи УЕФА Євро 2020);
 5 — 2009 — 2021
 6 — 2009 — 2022 (включно до матчів у червні 2022).

1	2	3	4	5	6
1.	Yarmolenko Andriy	23.10.1989	61	66	69
2.	Stepanenko Taras	08.08.1989	40	44	46
3.	Konoplyanka Yevhen	29.09.1989	43	43	43
4.	Sydorchuk Serhiy	02.05.1991	27	32	37
5.	Zinchenko Oleksandr	15.12.1996	31	33	37
6.	Matviyenko Mykola	02.05.1996	28	33	37
7.	Malinovskiy Ruslan	04.05.1993	27	30	34
8.	Karavayev Oleksandr	02.06.1992	25	27	32
9.	Yaremchuk Roman	27.11.1995	23	28	31
10.	Rakitskyi Yaroslav	03.08.1989	27	27	27
11.	Tsyhankov Viktor	15.11.1997	18	23	27
12.	Mykolenko Vitaliy	29.05.1999	15	17	22
13.	Zozulya Roman	17.11.1989	21	21	21
14.	Kovalenko Viktor	14.02.1996	21	21	21
15.	Shaparenko Mykola	04.10.1998	10	15	20
16.	Kryvtsov Serhiy	15.03.1991	16	19	19
17.	Zabarnyi Illya	01.09.2002	7	12	16
18.	Kravets Artem	03.06.1989	15	15	15
19.	Sobol Eduard	20.04.1995	11	15	15
20.	Zubkov Oleksandr	03.08.1996	7	11	14
21.	Harmash Denys	19.04.1990	13	13	13
22.	Butko Bohdan	13.01.1991	12	12	12
23.	Bezus Roman	26.09.1990	12	12	12
24.	Bushchan Heorhiy	31.05.1994	9	10	12
25.	Dovbyk Artem	21.06.1997	2	4	9
26.	Besyedin Artem	31.05.1996	8	8	8
27.	Tymchyk Oleksandr	20.01.1997	3	7	7
28.	Selin Yevhen	09.05.1988	6	6	6
29.	Makarenko Yevgen	21.05.1991	6	6	6
30.	Rybalka Serhiy	01.04.1990	5	5	5
31.	Ordets Ivan	08.07.1992	5	5	5
32.	Mudryk Mykhaylo	05.01.2001			5
33.	Morozyuk Mykola	17.01.1988	4	4	4
34.	Budkivskiy Pylyp	10.03.1992	4	4	4
35.	Buyalskyi Vitaliy	06.01.1993	3	4	4
36.	Burda Mykyta	24.03.1995	4	4	4
37.	Mykhaylichenko Bohdan	21.03.1997	4	4	4
38.	Shakhov Yevhen	30.11.1990	3	3	3
39.	Shepelev Volodymyr	01.06.1997	3	3	3
40.	Khomchenovskiy Dmytro	16.04.1990	2	2	2
41.	Plastun Ihor	20.08.1990	2	2	2
42.	Bolbat Serhiy	13.06.1993	2	2	2
43.	Kharatin Ihor	02.02.1995	2	2	2
44.	Sikan Danylo	16.04.2001		1	2

45.	Popov Denys	17.02.1999			2
46.	Ihnatenko Danylo	13.03.1997			2
47.	Pikhalyonok Oleksandr	07.05.1997			2
48.	Hrechyshkin Dmytro	22.09.1991	1	1	1
49.	Hromov Artem	14.01.1990	1	1	1
50.	Petryak Ivan	13.03.1994	1	1	1
51.	Boyko Denys	29.01.1988	1	1	1
52.	Boryachuk Andriy	23.04.1996	1	1	1
53.	Konoplya Yukhym	26.08.1999	1	1	1
54.	Trubin Anatoliy	01.08.2001	1	1	1
55.	Korniyenko Viktor	14.02.1999		1	1
56.	Buletsa Serhiy	16.02.1999		1	1
57.	Lunin Andriy	11.02.1999			1
58.	Syrota Oleksandr	11.06.2000			1
59.	Bondar Valeriy	27.02.1999			1
60.	Kacharaba Taras	07.01.1995			1
61.	Riznyk Dmytro	30.01.1999			1

Таким чином, протягом періоду, який ми розглядаємо, 61 футболіст 1988 року народження і молодший провели мінімум один офіційний матч на рівні «А» збірної команди України.

Тепер розглянемо статистику футболістів, які провели п'ять і більше офіційних матчів на вищому рівні.

1	2	3	4	5	6
1.	Yarmolenko Andriy	23.10.1989	61	66	69
2.	Stepanenko Taras	08.08.1989	40	44	46
3.	Konoplyanka Yevhen	29.09.1989	43	43	43
4.	Sydorchuk Serhiy	02.05.1991	27	32	37
5.	Zinchenko Oleksandr	15.12.1996	31	33	37
6.	Matviyenko Mykola	02.05.1996	28	33	37
7.	Malinovskiy Ruslan	04.05.1993	27	30	34
8.	Karavayev Oleksandr	02.06.1992	25	27	32
9.	Yaremchuk Roman	27.11.1995	23	28	31
10.	Rakitskyi Yaroslav	03.08.1989	27	27	27
11.	Tsyhankov Viktor	15.11.1997	18	23	27
12.	Mykolenko Vitaliy	29.05.1999	15	17	22
13.	Zozulya Roman	17.11.1989	21	21	21
14.	Kovalenko Viktor	14.02.1996	21	21	21
15.	Shaparenko Mykola	04.10.1998	10	15	20
16.	Kryvtsov Serhiy	15.03.1991	16	19	19
17.	Zabarnyi Illya	01.09.2002	7	12	16
18.	Kravets Artem	03.06.1989	15	15	15
19.	Sobol Eduard	20.04.1995	11	15	15
20.	Zubkov Oleksandr	03.08.1996	7	11	14
21.	Harmash Denys	19.04.1990	13	13	13
22.	Butko Bohdan	13.01.1991	12	12	12
23.	Bezus Roman	26.09.1990	12	12	12
24.	Bushchan Heorhiy	31.05.1994	9	10	12
25.	Dovbyk Artem	21.06.1997	2	4	9
26.	Besyedin Artem	31.03.1996	8	8	8
27.	Tymchyk Oleksandr	20.01.1997	3	7	7

28.	Selin Yevhen	09.05.1988	6	6	6
29.	Makarenko Yevgen	21.05.1991	6	6	6
30.	Rybalka Serhiy	01.04.1990	5	5	5
31.	Ordets Ivan	08.07.1992	5	5	5
32.	Mudryk Mykhaylo	05.01.2001			5

Як бачимо, футболістів, які зіграли ≥ 5 матчів, майже в два рази менше — 32.

83%, 87% і 91%

Повернемося на початок нашої розмови. Тоді наводились відсотки футболістів «А» збірної команди України, які були залучені до юнацьких збірних команд (U-15 — U-19) в заявці на фінальні турніри УЄФА Євро. Тепер перед нами значно ширша база для аналізу. Фактично йдеться про період довжиною 13 років (2009 — 2022), і ми аналізуємо футболістів, які опинилися в цей відрізок часу в складі «А» збірної команди країни. Подивимося на ключовий показник «результату діяльності» інституту збірних команд — відсоток футболістів, заграних за команду «А», які пройшли через національні юнацькі збірні команди протягом вказаного періоду.

Одразу відмічаємо тих, хто серед вказаних вище 61 футболіста не грав у складі національних юнацьких збірних команд України:

1. Безус Роман/ Bezus Roman,
2. Селін Євген/ Selin Yevhen,
3. Макаренко Євген/ Makarenko Yevgen,
4. Хомченівський Дмитро/ Khomchenovskiy Dmytro,
5. Пластун Ігор/ Plastun Ihor,
6. Болбат Сергій/ Bolbat Serhiy,
7. Ігнатенко Данило/ Ihnatenko Danylo,
8. Громов Артем/ Hromov Artem.

Як наслідок, відсоток тих, хто грав за юнацькі збірні команди, складає 87% (лише 8 із 61 футболіста не заграні за молодші команди інституту збірних команд, що складає трохи більше 13%). Якщо ми візьмемо тих, хто зіграв ≥ 5 матчів, то цей показник виявиться ще вищим — 91% (3 та 32). Серед них:

1. Безус Роман/ Bezus Roman,
2. Селін Євген/ Selin Yevhen,
3. Макаренко Євген/ Makarenko Yevgen.

До речі, для 29 футболістів, які провели менше п'яти матчів у складі головної команди країни, показник «результату діяльності» також доволі високий — 83% (5 і 29).

Як бачимо, ключовий показник «результату діяльності» вищий 80%, а для тих, хто провів ≥ 5 , навіть перевищує 90%.

Від 1 до 8

Тепер надаємо інформацію за роками народження. За період часу, що розглядається, у «А» збірній команді України зіграли футболісти 15-ти років народження, починаючи з відправної точки аналізу 1988 року народження і завершуючи 2002 роком народження. До речі, першими за головну команду країни зіграли футболісти 1989 р.н. — Андрій Ярмоленко/ Andriy Yarmolenko і Ярослав Ракицький/ Yaroslav Rakitskiy— о 2009 році.

1	2	3	4	5	6
	1988				
1.	Selin Yevhen	09.05.1988	6	6	6
2.	Morozyuk Mykola	17.01.1988	4	4	4
3.	Boyko Denys	29.01.1988	1	1	1
	1989				
1.	Yarmolenko Andriy	23.10.1989	61	61+5=66	66+3=69
2.	Stepanenko Taras	08.08.1989	40	40+4=44	44+2=46
3.	Konoplyanka Yevhen	29.09.1989	43	43	43
4.	Rakitskyi Yaroslav	03.10.1989	27	27	27
5.	Zozulya Roman	17.11.1989	21	21	21
6.	Kravets Artem	03.06.1989	15	15	15
	1990				
1.	Harmash Denys	19.04.1990	13	13	13
2.	Bezus Roman	26.09.1990	12	12	12
3.	Rybalka Serhiy	01.04.1990	5	5	5
4.	Shakhov Yevhen	30.11.1990	3	3	3
5.	Khomchenovskiy Dmytro	16.04.1990	2	2	2
6.	Plastun Ihor	20.08.1990	2	2	2
7.	Hromov Artem	14.01.1990	1	1	1
	1991				
1.	Sydorchuk Serhiy	02.05.1991	27	27+5=32	32+5=37
2.	Kryvtsov Serhiy	15.03.1991	16	16+3=19	19
3.	Butko Bohdan	13.01.1991	12	12	12
4.	Makarenko Yevgen	21.05.1991	6	6	6
5.	Hrechyshkin Dmytro	22.09.1991	1	1	1
	1992				
1.	Karavayev Oleksandr	02.06.1992	25	25+2=27	27+5=32
2.	Ordets Ivan	08.07.1992	5	5	5
3.	Budkivskiy Pylp	10.03.1992	4	4	4
	1993				
1.	Malinovskiy Ruslan	04.05.1993	27	27+3=30	30+4=34
2.	Buyalskyi Vitaliy	06.01.1993	3	3+1=4	4
3.	Bolbat Serhiy	13.01.1993	2	2	2
	1994				
1.	Bushchan Heorhiy	31.05.1994	9	9+1=10	10+2=12
2.	Petryak Ivan	13.03.1994	1	1	1
	1995				
1.	Yaremchuk Roman	27.11.1995	23+5=28	23+5=28	28+3=31
2.	Sobol Eduard	20.04.1995	11	11+4=15	15
3.	Burda Mykyta	24.03.1995	4	4	4
4.	Kharatin Ihor	02.02.1995	2	2	2
5.	Kacharaba Taras	07.01.1995			1

	1996				
1.	Zinchenko Oleksandr	15.12.1996	31	31+2=33	33+4=37
2.	Matviyenko Mykola	02.05.1996	28	28+5=33	33+4=37
3.	Kovalenko Viktor	14.02.1996	21	21	21
4.	Zubkov Oleksandr	03.08.1996	7	7+4=11	11+3=14
5.	Besyedin Artem	31.03.1996	8	8	8
6.	Boryachuk Andriy	23.04.1996	1	1	1
	1997				
1.	Tsyhankov Viktor	15.11.1997	18	18+5=23	23+4=27
2.	Dovbyk Artem	21.06.1997	2	2+2=4	4+5=9
3.	Tymchuk Oleksandr	20.01.1997	3	3+4=7	3+4=7
4.	Mykhaylichenko Bohdan	21.03.1997	4	4	4
5.	Shepelev Volodymyr	01.06.1997	3	3	3
6.	Ihnatenko Danylo	13.03.1997			2
7.	Pikhalyonok Oleksandr	07.05.1997			2
	1998				
1.	Shaparenko Mykola	04.10.1998	10	10+5=15	15+5=20
	1999			1	
1.	Mykolenko Vitaliy	29.05.1999	15	15+2=17	17+5=22
2.	Popov Denys	17.02.1999			2
3.	Konoplya Yukhym	26.08.1999	1	1	1
4.	Korniyenko Viktor	14.02.1999		1	1
5.	Buletsa Serhiy	16.02.1999		1	1
6.	Lunin Andriy	11.02.1999			1
7.	Bondar Valeriy	27.02.1999			1
8.	Riznyk Dmytro	30.01.1999			1
	2000				
1.	Syrota Oleksandr	11.06.2000			1
	2001				
1.	Mudryk Mykhaylo	05.01.2001			5
2.	Sikan Danylo	16.04.2001		1	1+1=2
3.	Trubin Anatoliy	01.08.2001		1	1
	2002				
1.	Zabarnyi Illya	01.09.2002	7	7+5=12	12+4=16

В цій таблиці, у стовпцях 5 і 6 наведена динаміка зростання кількості зіграних матчів після фінальної частини УЄФА Євро 2020 влітку 2021 року. При цьому нагадую, що в серпні 2021 року у «А» збірній команді України змінився головний тренер.

А зараз таблиця для футболістів, які зіграли ≥ 5 матчів.

1	2	3	4	5	6
	1988				
1.	Selin Yevhen	09.05.1988	6	6	6

	1989				
1.	Yarmolenko Andriy	23.10.1989	61	61+5=66	66+3=69
2.	Stepanenko Taras	08.08.1989	40	40+4=44	44+2=46
3.	Konoplyanka Yevhen	29.09.1989	43	43	43
4.	Rakitskyi Yaroslav	03.08.1989	27	27	27
5.	Zozulya Roman	17.11.1989	21	21	21
6.	Kravets Artem	03.06.1989	15	15	15
	1990				
1.	Harmash Denys	19.04.1990	13	13	13
2.	Bezus Roman	26.09.1990	12	12	12
3.	Rybalka Serhiy	01.04.1990	5	5	5
	1991				
1.	Sydorchuk Serhiy	02.05.1991	27	27+5=32	32+5=37
2.	Kryvtsov Serhiy	15.03.1991	16	16+3=19	19
3.	Butko Bohdan	13.01.1991	12	12	12
4.	Makarenko Yevgen	21.05.1991	6	6	6
	1992				
1.	Karavayev Oleksandr	02.06.1992	25	25+2=27	27+5=32
2.	Ordets Ivan	08.07.1992	5	5	5
	1993				
1.	Malinovskiy Ruslan	04.05.1993	27	27+3=30	30+4=34
	1994				
1.	Bushchan Heorhiy	31.05.1994	9	9+1=10	10+2=12
	1995				
1.	Yaremchuk Roman	27.11.1995	23+5=28	23+5=28	28+3=31
2.	Sobol Eduard	20.04.1995	11	11+4=15	15
	1996				
1.	Zinchenko Oleksandr	15.12.1996	31	31+2=33	33+4=37
2.	Matviyenko Mykola	02.05.1996	28	28+5=33	33+4=37
3.	Kovalenko Viktor	14.02.1996	21	21	21
4.	Zubkov Oleksandr	03.08.1996	7	7+4=11	11+3=14
5.	Besyedin Artem	31.03.1996	8	8	8
	1997				
1.	Tsyhankov Viktor	15.11.1997	18	18+5=23	23+4=27
2.	Dovbyk Artem	21.06.1997	2	2+2=4	4+5=9
3.	Tymchyk Oleksandr	20.01.1997	3	3+4=7	3+4=7
	1998				
1.	Shaparenko Mykola	04.10.1998	10	10+5=15	15+5=20
	1999				
1.	Mykolenko Vitaliy	29.05.1999	15	15+2=17	17+5=22

	2001				
1.	Mudryk Mykhaylo	05.01.2001			5
	2002				
1.	Zabarnyi Illya	01.09.2002	7	7+5=12	12+4=16

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ЮНАЦЬКИХ ЗБІРНИХ КОМАНД

Якщо вище ми розглядали ефективність діяльності, то зараз познайомимося із результатами діяльності юнацьких збірних команд. Ця оцінка є найпростішим елементом KPI, адже полягає у простій констатації фактів/результатів команд за підсумками їхньої участі в чемпіонатах Європи УЄФА U-17 і U-19, а також у Кубку світу ФІФА U-20 протягом періоду часу який нами розглядається. До Кубку світу ФІФА U-17 українські команди досі ніколи не кваліфікувалися.

Для цього скористуємося зведеною/підсумковою таблицею, у якій представлені результати виступів юнацьких збірних команд відповідної вікової категорії й дати народження футболістів, а також статистична інформація (кількість) щодо їх участі у «А» збірній команді України.

Експлікація до таблиці

DOB — Date of birth/Дата народження;

NYT — National youth team/Національна юнацька збірна;

QEUE — Qualification round of UEFA EURO U-17 or U-19/Кваліфікаційний раунд УЄФА Євро U-17 або U-19;

ERUE — Elite round of UEFA EURO U-17 or U-19/Елітний раунд УЄФА Євро U-17 або U-19;

UE — Final round of UEFA EURO U-17 or U-19/Фінальний раунд УЄФА Євро U-17 або U-19;

WC U-20 — Final round of FIFA World Cup U-20/Фінальний раунд Кубку світу ФІФА U-20;

ΣATP — The total number of players who played official matches in A national team/Загальна кількість футболістів, які брали участь в офіційних матчах «А» збірної команди;

ATP ≥ 5 — The total number of players who played ≥ 5 matches in A national team/ Загальна кількість футболістів, які брали участь у ≥ 5 офіційних матчах «А» збірної команди;

GR — Group round of the final round of UEFA EURO U-17 or U-19/Груповий раунд фінальної частини УЄФА Євро U-17 або U-19;

HT — Home team of the final round of UEFA EURO U-19/Команда господар фінального раунду УЄФА Євро U-19;

W — Winner/Переможець;

1/2;1/8 — Team qualified for the appropriate level of the play-off final round of UEFA EURO or FIFA World Cup/Команда кваліфікувалася у відповідний етап фінального раунду УЄФА Євро або Кубку світу ФІФА;

Covid19 — Tournament has been cancelled because of Covid19/Турнір був скасований з причини Covid19.

Одразу пропоную самостійно надати оцінку успішності/результативності національних юнацьких збірних команд України. Хочу відмітити лише одне. В період із 2013 по 2018 року хоча б одна юнацька збірна команда України кваліфікувалася до фінальної частини УЄФА Євро: тричі до U-17 і тричі до U-19.

DOB	NYT	QUE	ERUE	UE	WC U-20	ΣATP	ATP ≥ 5
1988	U-17	+	-			3	1
	U-19	-					
1989	U-17	-				6	6
	U-19	+	-				

1990	U-17	+	+	GR		7	3
	U-19	HT	HT	W			
1991	U-17	-				5	4
	U-19	+	-				
1992	U-17	-				3	2
	U-19	+	-				
1993	U-17	+	-			3	1
	U-19	+	-				
1994	U-17	+	-			2	1
	U-19	+	-				
1995	U-17	+	-		1/8	5	2
	U-19	+	+	QFWC			
1996	U-17	+	+	GR		6	5
	U-19	+	+	GR			
1997	U-17	+	-			7	3
	U-19	+	-				
1998	U-17	+	-			1	1
	U-19	+	-				
1999	U-17	+	+	GR	W	8	1
	U-19	+	+	1/2			
2000	U-17	+	+	GR		1	0
	U-19	+	-				
2001	U-17	+	-			3	1
	U-19	+	Covid19				
2002	U-17	+	-			1	1
	U-19	Covid19	Covid19				

ПЕРШИЙ НЕВЕЛИЧКИЙ ВІДСТУП

У статті [What is acceptable for the national teams is suitable for the clubs too?](https://tinyurl.com/5483ph8u) («Те що добре для національних збірних, також добре для клубів?») розглядалась роль селекційної праці юнацьких збірних команд для професійних футбольних клубів. Зокрема, аналізувалась кількість футболістів збірних команд які змінили клуб після того як гравці потрапили в поле зору тренерів цих збірних команд. Вивчались команди 1992, 1996 та 1998 років народження. В результаті клуб змінили 4 футболісти 1992 р.н., 2 — 1996 р.н. і 13 — 1998 р.н.

Якщо поглянути на загальну кількість футболістів тих років народження, які розглядалися, загранич за «А» збірну команду Україна, то простежується певна кореляція, особливо помітна для 1998 р.н. Мінімальна кількість переходів для 1996 р.н., ймовірно, пов'язана із тим, що клуби успішно завершили відбір футболістів вже на ранній стадії селекційної роботи. До того ж результати цієї вікової групи красномовно свідчать про успішний клубний скаутинг — збірна команда двічі виходила до фінальної частини УЄФА Євро. Разом із цим команда ФК Шахтар U-19 грала у фіналі Юнацької ліги УЄФА 2014/15. Водночас аж 13 переходів в команді 1998 р.н. і поки що лише один футболіст, який досягнув найвищого національного рівня, ймовірно, говорить про те, що гравці цього року народження виявилися менш конкурентноздатними на вищому рівні.

Ще одна таблиця, яка демонструє порівняння аналізованих вище трьох команд за відповідними показниками.

DOB	NT	ΣATP
1992	4	3
1996	2	6
1998	13	1

NT — number of the transfers/кількість переходів.

10 і 1,24%

На мій погляд, статистика, яка розглядається в цій статті, дозволяє розширити аналіз KPI і паралельно зазирнути в суміжні області планети Футбол.

У принципі, найбільш значущі показники KPI для юнацьких збірних команд та інституту збірних національної ФА нами представлені. На цьому можна ставити крапку. Але світ статистики національних збірних команд не обмежується відсотком футболістів які досягли рівня команди «А», чи простою констатацією досягнутих результатів. Тому спробуємо скористатися статистичними даними дещо докладніше.

Застосуємо Інтернет-ресурс <https://db.uaf.ua/> та представимо статистику кількості заграних футболістів років народження, що нами розглядаються, у складі національних юнацьких збірних команд України. Саме тут ми надаємо сумарні показники по гравцям, що брали участь в матчах національних юнацьких збірних команд відповідних років народження.

DOB	ΣNYT	ΣATP	ATP ≥5	Top 5
1988	77	3	1	0
1989	89	6	6	2
1990	63	7	3	1
1991	82	5	4	0
1992	72	3	2	1
1993	76	3	1	0
1994	63	2	1	1
1995	62	5	2	0
1996	82	6	5	2
1997	68	7	3	1
1998	89	1	1	0
1999	65	8	1	2
2000	69	1	0	0
Σ	875	57	30	10

В першій таблиці наведена статистика по усім вікам народження юнацьких збірних команд, які відіграли повний цикл юнацьких чемпіонатів Європи УЄФА U-17 і U-19. Оскільки команди 2001 і 2002 років народження взяли участь лише в турнірі U-17 ми не включили їх до аналізу. Чемпіонати U-19 або були не завершені (сезон 2019/20), або скасовані (2020/21). Як наслідок загальна

кількість футболістів заграних за «А» збірну команду України у наведеній таблиці скоротилась на 4, замість 61 — 57. Не вказані 3 футболіста 2001 року народження та 1 — 2002. Така сама історія з гравцями, які провели ≥ 5 матчів: мінус два футболіста 2001 і 2002 років народження.

DOB	Σ НУТ	Σ АТР	АТР ≥ 5	Тор 5
1988	77	3	1	0
1989	89	6	6	2
1990	63	7	3	1
1991	82	5	4	0
1992	72	3	2	1
1993	76	3	1	0
1994	63	2	1	1
1995	62	5	2	0
1996	81	6	5	2
1997	68	7	3	1
1998	89	1	1	0
1999	65	8	1	2
Σ	805	56(6,96%)	30(3,73%)	10(1,24%)

У другій таблиці представлена статистика включно до збірної команди 1999 року народження. Таке обмеження пов'язано з тим, що національна збірна команда України U-21 продовжує участь у відбірковому/кваліфікаційному раунді чемпіонату Європи УЕФА U-21 2021/23 (на момент написання статті) до якого як раз залучені футболісти 2000 і 2001 років народження. Тому формально футболісти цих років народження є на сьогодні гравцями «молодіжки». В даному випадку їх статистика залишається за дужками. В результаті скорочується загальна кількість футболістів, які брали участь в офіційних і неофіційних (міжнародних товариських матчах) у складі національних юнацьких збірних команд: з 875 до 805.

Тут на мій погляд, цікавими для аналізу можуть виявитися дані щодо числа футболістів заграних за певний вік юнацьких збірних команд і кількість із них, які досягли рівня першої команди країни. Цей показник, в принципі, може слугувати одним з елементів оцінки «результату діяльності» тренера відповідної збірної команди країни так і усього інституту юнацьких збірних команд в цілому. Але, на мою думку, це все ж таки доволі відносний показник.

Далеко не усі випускники футбольних шкіл стають професіональними футболістами. За одними джерелами це 0,5% [3], за іншим — десь біля 1% [4]. Дуже і дуже не багато футболістів потрапляють до юнацьких збірних команд національних футбольних асоціацій. Одиниці вдягають футболки першої збірної команди своєї країни. Це цілком очевидні речі. При цьому, подібного роду оцінки «результату діяльності», а тим більше наступна оцінка ефективності селекційної

роботи тренера відповідного віку, можна зробити лише через доволі великий проміжок часу. Адже «большое видится на расстоянии» і «лицом к лицу — лица не увидать» [5].

KPI головного тренера юнацької збірної команди національної футбольної асоціації в значно більшій ступені знаходиться в площині безпосередньо результатів команди, чим кількості футболістів досягнувши рівня «А» збірної команди країни. Тим більше, що к моменту коли футболісти визначеного року народження почнуть з'являтися в команді «А» тренер юнацької збірної може вже бути звільненим або працювати з іншою віковою групою.

Легко помітити, що найбільша кількість футболістів років народження які розглядаються в цій роботі, вже зігравших хоча б один офіційний матч на рівні «А» належить 1999 року народження — 8 футболістів. Потім іде 1997 і 1989 р.н. — 7, потім 1996 і 1990 — 6 і нарешті 1995 і 1991 — 5. Водночас, якщо ми візьмемо в якості показника «п'ять і більше матчів», то ми побачимо іншу картину. Лідер 1989 — 6 футболістів, потім йде 1996 — 5 і замикає трійку 1991 — 4.

Можливо з часом до Миколенко приєднаються й інші футболісти 1999 року народження, що стали о 2019 році чемпіонами світу U-20. Ймовірно таке швидке зростання числа гравців 1999 року в першій збірній пов'язано з тим, що її очолив тренер який до цього працював з цією віковою групою і командою 1995 року народження — Олександр Петраков. Але, одночасно з цим, жоден чемпіон світу не поїхав до Європи, не говорячи вже про чемпіонати «Великої п'ятірки» (Топ-5). Лунін (Lunin Andriy) прийшов до «Реалу» в 2018, а Миколенко (Mykolenko Vitaliy) не поїхав до Польщі з причини травми отриманої напередодні старту Кубка світу ФІФА U-20. Піврічна оренда Владислава Супряги (Vladyslav Supryaga) до «Сампдорії» — цей клуб як раз з чемпіонату Топ-5 (Serie A) — та його 24 ігрові хвилини протягом половини спортивного сезону 2021/22 навіть якось незручно і згадувати. В цьому ж ряду піврічна оренда Данили Сікана (Danylo Sikan) до «Росток» Ганза з 2-ої Бундеслиги (2 Bundesliga). Формально від'їзд до Європи, але не в Топ-5, у підсумку, як і Супряга — повернення на батьківщину.

З одного боку має місце видатний результат — перемога на чемпіонаті світу. З іншого боку — поки що жоден з переможців не опинився в Європі у наслідок повноцінної трансферної угоди. Тому, безсумнівно, цікавим є відсоток футболістів які грали за юнацькі збірні команди і які досягли рівня першої збірної країни. Але, імовірно, найбільш показовим є число й відсоток із них, хто грав на найвищому світовому футбольному рівні — в чемпіонатах Топ-5. І тут очікувано ми бачимо послідовне зниження показників: 56(6,96%), 30(3,73%) і нарешті 10(1,24%). Дивіться останню строку таблиці, яка наведена вище.

Список українських футболістів, в рамках визначеного вище вікового цензу, які грали й продовжують грати в чемпіонатах Топ-5:

1989

Андрій Ярмоленко/ Andriy Yarmolenko
Євген Коноплянка/ Yevhen Konoplyanka

1990

Євген Шахов/ Yevhen Shakhov

1992

Іван Ордец/ Ivan Ordets

1993

Руслан Маліновський/ Ruslan Malinovskyi

1996

Олександр Зінченко/ Oleksandr Zinchenko

Віктор Коваленко/ Viktor Kovalenko

1997

Данило Ігнатенко/ Danylo Ihnatenko

1999

Андрій Лунін/ Andriy Lunin

Віталій Миколенко/ Vitaliy Mykolenko

На жаль, у нас немає інформації щодо чисельності випускників ДЮФЛУ за роками народження, починаючи із спортивного сезону 2004/05. Тому ми не можемо порахувати долю футболістів які заграли на різних професійних рівнях — починаючи із 2-ої ліги ПФЛ і завершуючи УПЛ та різноманітними зарубіжними чемпіонатами. Ми можемо лише припустити із високою долею імовірності, що лише десяти долі відсотку випускників ДЮФЛУ досягли вершин світового професіонального футболу.

Беручи до уваги все вищесказане, слід припустити, що КРІ національного професіонального футболу, щодо «результату діяльності» — це кількість футболістів відповідної національної футбольної асоціації заявлених за клуби із ліги «Великої п'ятірки» (Топ-5).

«...ІСНУЮТЬ БАГАТІ КЛУБИ Й ІСНУЮТЬ БІДНІ, ПОТІМ 50 МЕТРІВ ЛАЙНА, А ПОТІМ — МИ»

Скористаємося Інтернет ресурсом int.soccerway.com, зокрема його розділом https://int.soccerway.com/players/players_abroad/, і представимо дані щодо кількості футболістів іноземців з асоціацій членів УЄФА у лігах Топ-5. Інформація датована 29 серпня 2022 року. В останньому або третьому стовбці таблиці наведено число футболістів релевантної національної футбольної асоціації чия державна приналежність вказана у другому стовбці.

1.	France	129
2.	Portugal	75
3.	Netherlands	70
4.	Spain	62
5.	Denmark	52
6.	Belgium	43
7.	Poland	42
8.	Croatia	39
9.	Serbia	38
10.	Austria	34
11.	Switzerland	31
12.	Germany	27
13.	Scotland	27
14.	Sweden	26
15.	Norway	24
16.	Wales	24
17.	Republic of Ireland	22
18.	Italy	19
19.	England	18
20.	Turkey	18
21.	Slovakia	13
22.	Albania	12
23.	Bosnia & Herzegovina	12
24.	Czech	12
25.	Greece	12

26.	Kosovo	11
27.	Romania	9
28.	Slovenia	9
29.	Hungary	8
30.	Northern Ireland	7
31.	Finland	6
32.	Montenegro	6
33.	Ukraine	6
34.	Bulgaria	4
35.	Israel	4
36.	Armenia	3
34.	Luxemburg	3
38.	North Macedonia	3
39.	Russia	3
40.	Georgia	3
41.	Iceland	2
42.	Andorra	1
43.	Cyprus	1
44.	Lithuania	1
45.	Moldova	1
46.	Azerbaijan	0
47.	Belarus	0
48.	Estonia	0
49.	Faroe Islands	0
50.	Gibraltar	0
51.	Kazakhstan	0
52.	Latvia	0
53.	Liechtenstein	0
54.	Malta	0
55.	San Marino	0

На мою думку, це чудова ілюстрація ефективності національної системи підготовки резерву в рамках професіонального футболу країни. Тим часом український КРІ перебуває на рівні 31-33 місця в цьому своєрідному рейтингу досягнень футбольних шкіл національних футбольних асоціацій членів УЄФА. Сьогодні у «Великій п'ятірці» у нас заявлені:

Іван Ордець/ Ivan Ordets
 Руслан Маліновський/ Ruslan Malinovskyi
 Олександр Зінченко/ Oleksandr Zinchenko
 Віктор Коваленко/ Viktor Kovalenko
 Андрій Лунін/ Andriy Lunin
 Віталій Миколенко/ Vitaliy Mykolenko

Я вважаю, що цитата Біллі Біна (Billy Beane, у минулому американський бейсболіст, колишній американський гравець з бейсболу, який зараз керівник дирекції Oakland Athletics of Major League Baseball, MLB), з фільму «Moneyball» [«Людина яка змінила все», 2011], де його зіграв Бред Пітт (Brad Pitt), дещо перегукується із ситуацією у нашому футболі і не лише в якості метафори. Наведу цитату повністю:

«Проблему, яку ми намагаємося вирішити, у тому, що існують багаті клуби й існують бідні, потім 50 метрів лайна, а потім — ми.»

Причина великої кількості футболістів, підготовленими одними національними ФА у Топ-5, та дефіцит таких в інших ФА може знаходитися у площині пріоритетів під час підготовки юних футболістів. Хтось працює над розвитком індивідуально сильних виконавців, із яких згодом, у старшому віці, почнуть формувати команду для досягнення відповідних турнірних завдань. Хтось працює над підготовкою команди для того щоб вже на ранньому етапі досягати високих турнірних показників, жертвуючи розвитком індивідуальних якостей. Як наслідок, Франція — безумовний лідер, Україна — чемпіон світу U-20. Може бути, що французькі, португальські, голландські та іспанські тренери знають, як розвивати особистості у футболі з високим рівнем спеціального інтелекту. Інші тренери цьому просто не навчені. Або пріоритети у різних ФА різні.

Водночас прошу пам'ятати про те, що, ймовірно, ключову роль у якісній та ефективній підготовці футболістів, а значить у високому KPI, порівняно з конкурентами в змагальному процесі, відіграють тренери та їхній релевантний або конкурентоздатний рівень освіти та знань. Саме тому необхідний другий невеличкий відступ.

ДРУГИЙ НЕВЕЛИЧКИЙ ВІДСТУП

У лігах «Великої п'ятірки» бере участь 98 клубів. Таким чином, там працюють 98 тренерів. Знову скориставшись Інтернет ресурсом <https://int.soccerway.com/>, проаналізуємо кількість тренерів іноземців у найвищому світі європейського та світового футболу. Дані наведені на 01.09.2022. Відтоді Сініша Михайлович/Siniša Mihajlović залишим «Болонью». Це сталося 06.09.2022, після більш ніж чотирьох років співробітництва з клубом. Томаса Тухеля/Thomas Tuchel було звільнено із «Челсі» 07.09.2022, після півтора року у лондонському клубі та тріумфу у Лізі чемпіонів УЄФА 2020/21. Попри це, ми залишаємо без змін інформацію датовану 1 вересня 2022 року.

Представлену таблицю складено аналогічно попередньому розділу статті.

1.	Portugal	4
2.	Swiss	3
3.	Spain	3
4.	Italy	3
5.	Croatia	3
6.	Argentina	2
7.	Austria	2
8.	Denmark	2
9.	Germany	2
10.	USA	2
11.	Wales	1
12.	Serbia	1
13.	Scotland	1
14.	Netherlands	1
15.	Mexico	1
16.	France	1
17.	Chile	1
18.	Belgium	1
	Σ	34

Додаткова статистика щодо тренерів іноземців у Топ-5.

Bundesliga (18 клубів — 6 тренерів-іноземців) — 33,3%

Ligue 1 (20 — 6) — 30%

Premier League (20 — 13) — 65%

Serie A (20 — 3) — 15%

La Liga (20 — 6) — 30%

Жоден український тренер, який отримав українську тренерську освіту, не працював із командами «Великої п'ятірки» за винятком Віктора Скрипника. Однак він випускник німецької тренерської школи і працював у 1 Bundesliga майже два роки з рідним для нього «Вердером» Бремен [6]. Так було до листопаду 2021 року, коли Андрій Шевченко почав працювати у клубі Serie A — Genoa CFC. Він у ролі головного тренера провів 11 матчів і трохи більш ніж два місяці [7]. Андрій Шевченко випускник української футбольної школи й до пізньої осені минулого року мав досвід роботи лише із «А» збірною командою України. Це був його дебют на клубному рівні й одразу клуб із ліги Топ-5. На сьогодні жоден вітчизняний тренер не працює в Західній Європі.

І в якості невеличких підсумків. Усі ми родом із дитинства. Тому найважливішу роль у процесі становлення успішного футболіста-професіонала відіграє дитячий тренер й тренер, який працює з гравцем у юнацькій команді. Нам потрібен попит на гарних тренерів тому що «...для реализации гения требуется “спрос”, социальный заказ» [8]. І ще потрібен високий рівень розвитку економіки і сприятливе бізнес середовище для розвитку професіонального футболу в країні. А також відповідні пріоритети: аж ніяк не голи, секунди та очки...

ВИСНОВОК

У цій статті запропоновані цілком очевидні варіанти KPI. Безсумнівно, найкращий показник результативності в контексті теми що розглядається це конкретний результат команди — національної юнацької збірної. Так само це стосується показника ефективності. Кількість футболістів «А» збірної команди, які пройшли через інститут національних юнацьких збірних команд, цілком зрозумілий показник «результату діяльності». Так само як і кількість футболістів у «Великій п'ятірці» європейських футбольних ліг. Інакше кажучи — запропоновані показники KPI є такими що вимірюються, а значить — зручними у використанні. Але, ймовірно, можна знайти інші релевантні показники для визначення KPI. Тому не слід сприймати запропоновані ідеї в цій праці, як безальтернативні.

P.S. Останнє, але не менш важливе, на погляд автора статті. Кілька слів про користь національних чемпіонатів вікової категорії старше U-19. Данило Ігратенко/Ihnatenko Danylo не отримував викликів до юнацької збірної команду свого віку (1997), взяв участь тільки в одному навчально-тренувальному зборі «молодіжки» в листопаді 2016 року. Лише через кілька років він одягнув футболку «А» збірної команди України і підписав контракт с клубом Ligue 1 Франції. При цьому він грав за команди U-21 «Шахтар» Донецьк і Маріуполь.

Список джерел:

1. Оригінал цитати Билли Бин (Billy Beane), в минулому американський бейсболіст, колишній американський гравець з бейсболу, який зараз керівник дирекції Oakland Athletics of Major League Baseball (MLB), з фільму «Moneyball», [«Людина яка змінила все», 2011], в якому його зіграв Бред Пітт (Brad Pitt).

Переклад українською:

«Проблему, яку ми намагаємося вирішити, у тому, що існують багаті клуби й існують бідні, потім 50 метрів лайна, а потім — ми.»

2. Сборные команды национальной футбольной ассоциации. Версия 2.1. — К. : Арт Економі, 2021. — 308 с. ISBN 978-617-7805-61-7 Черно-Иванов В. С.

19 Дзичковский Е. Газзаев хочет стать главой РФС // Sport-express.ru, 1 октября 2014. URL : <https://tinyurl.com/ybexdrs6>

3. Youth football: What happens to those who don't 'make it'? By Martha Kelner, sport correspondent // news.sky.com, Wednesday 24 February 2021. URL : <https://tinyurl.com/asx7wx7t>

4. Гомельский: спорт всегда был внутри политики // Championat.com, 29 июля 2016. URL : <https://tinyurl.com/y7qkrpyp>

5. Лицом к лицу

Лица не увидать.

Большое видится на расстояньи.

С.А. Есенин

Из стихотворения «Письмо к женщине» (1924)

6. Viktor Skripnik // Transfermarkt.com. URL : <https://tinyurl.com/rlgdd2q>

7. Andriy Shevchenko// Transfermarkt.com. URL : <https://tinyurl.com/4c4ay6y5>

8. Ці слова належать відомому радянському генетику Володимиру Ефроїмсону: Эфроимсон В. П. Гениальность и генетика. М. : Русский мир, 1998. 544 с.